ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (druhého senátu)

29. září 2011 *

Ve věci C-521/09 P,

jejímž předmětem je kasační opravný prostředek na základě článku 56 Statutu Soudního dvora Evropské unie, podaný dne 11. prosince 2009,

Elf Aquitaine SA, se sídlem v Courbevoie (Francie), zastoupená E. Morganem de Rivery, S. Thibault-Liger a E. Lagathu, avocats,

navrhovatelka,

další účastnice řízení:

Evropská komise, zastoupená A. Bouquetem a F. Castillo de la Torrem, jako zmocněnci, s adresou pro účely doručování v Lucemburku,

žalovaná v prvním stupni,

* Jednací jazyk: francouzština.

SOUDNÍ DVŮR (druhý senát),

ve složení J. N. Cunha Rodrigues, předseda senátu, A. Arabadžev, A. Rosas, A. Ó Caoimh (zpravodaj) a P. Lindh, soudci,

generální advokát: P. Mengozzi,
vedoucí soudní kanceláře: B. Fülöp, rada,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 25. listopadu 2010,

po vyslechnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 17. února 2011,

vydává tento

Rozsudek

1 Svým kasačním opravným prostředkem se společnost Elf Aquitaine SA (dále jen „Elf Aquitaine“ nebo „navrhovatelka“) domáhá, aby Soudní dvůr zrušil rozsudek Soudu prvního stupně Evropských společenství (nyní Tribunál) ze dne 30. září 2009, Elf

Aquitaine v. Komise (T-174/05, dále jen „napadený rozsudek“), kterým tento zamítl její žalobu, která směřovala primárně ke zrušení rozhodnutí Komise K (2004) 4876 v konečném znění ze dne 19. ledna 2005, v řízení podle článku 81 [ES] a článku 53 Dohody o EHP (věc COMP/E-1/37.773 – MCAA) (dále jen „sporné rozhodnutí“) a podpůrně ke zrušení nebo snížení výše pokuty, která jí byla uložena.

Skutečnosti předcházející sporu a sporné rozhodnutí

2 Z údajů obsažených v bodech 3 až 7 napadeného rozsudku plyne, že Evropská komise zahájila na konci roku 1999 šetření ohledně kartelové dohody týkající se monochloroctové kyseliny (dále jen „MCCA“) poté, co na ni upozornil jeden z podniků účastnících se této dohody. Ve dnech 14. a 15. března 2000 provedla Komise šetření na místě, a to zejména v prostorách dceřiné společnosti navrhovatelky. Ve dnech 7. a 8. dubna 2004 zaslala Komise dvanácti společnostem, mezi nimi i společnosti Elf Aquitaine a této dceřiné společnosti (nesoucí dříve název Elf Atochem SA, později Atofina SA a v okamžiku podání kasačního opravného prostředku Arkema SA, dále jen „Atofina“ nebo „Arkema“), oznámení námitek.

3 Z bodu 8 napadeného rozsudku plyne, že ve sporném rozhodnutí měla Komise v zásadě za to, že podniky dotčené touto dohodou jsou v rozporu s článkem 81 ES účastníky kartelu.

4 Jak plyne z bodů 9 až 12 napadeného rozsudku, měla Komise ve sporném rozhodnutí při zamítnutí opačných argumentů uplatňovaných Elf Aquitaine za to, že skutečnost, že tato společnost vlastní 98 % akcií společnosti Atofina, stačí k tomu, aby jí mohla být přičítána odpovědnost za skutky její dceřiné společnosti. Mimoto měla Komise za to, že skutečnost, že se společnost Elf Aquitaine nepodílela na výrobě a prodeji MCCA,

nebrání tomu, aby byla považována za společnost, která spolu s operačními jednotkami skupiny tvoří jedinou hospodářskou jednotku.

5 Z bodu 30 napadeného rozsudku plyne, že pokuta uložená ve sporném rozhodnutí společnostem Elf Aquitaine a Arkema z titulu společné a nerozdílné odpovědnosti činí 45 milionů eur.

Řízení před Tribunálem a napadený rozsudek

6 Napadeným rozsudkem odmítl Tribunál všech jedenáct žalobních důvodů, které mu byly předloženy, a uložil navrhovatelce náhradu nákladů řízení. Přitom Tribunál vyslovil zejména dále uvedené úvahy.

7 V rámci svého prvního důvodu navrhovatelka uplatňovala, že sporné rozhodnutí dvojnásobně porušuje její právo na obhajobu, poněvadž zaprvé bylo přijato na závěr řízení, v jehož rámci došlo k porušení zásady rovnosti zbraní (první část), a zadruhé je Komise přijala, aniž dodržela povinnost přihlížet k okolnostem vyplývajícím ze správního řízení (druhá část).

8 V bodech 54 až 72 napadeného rozsudku Tribunál v souvislosti s odmítnutím prvního důvodu jako celku rozhodl takto:

„[…]

64 Je třeba rovněž odmítnout výtku, že přičtení odpovědnosti za porušení, jehož se dopustila společnost Arkema, žalobkyni nemá ve [sporném] rozhodnutí dostatečnou oporu pro to, aby byla její odpovědnost odůvodněná. Z [tohoto] rozhodnutí […] totiž výslovně plyne, že Komise připomněla zásady, které se uplatňují ve vztahu k přičítání protiprávních jednání, kterých se dopustí dceřiné společnosti, mateřským společnostem. Skutečnost, že Komise ve vztahu k ní nevedla žádné šetření, nezaslala jí žádost o informace a nekontaktovala ji před odesláním oznámení námitek, nemůže zpochybnit skutečnost, že Komise ji mohla o výtkách, které k ní má, poprvé informovat v oznámení námitek. Žalobkyně totiž mohla v průběhu správního řízení užitečně představit svůj pohled na reálnost a relevanci skutkových zjištění a okolností, které Komise ve svém oznámení námitek uplatňuje, jak ve svých vyjádřeních v odpovědi na oznámení námitek, tak při jednání před úředníkem pro slyšení.

[…]“

9 V souvislosti s odmítnutím druhého důvodu, který mu byl předložen, rozhodl Tribunál takto:

„85 [...], z bodu 258 odůvodnění [sporného] rozhodnutí plyne, že Komise ‚se domnívá, že skutečnost, že Elf Aquitaine vlastní 98 % akcií ve společnosti Atofina, sama o sobě stačí k tomu, aby mohla být odpovědnost za skutky společnosti Atofina přičítána Elf Aquitaine. Komise se domnívá, že argumenty zmiňované [Elf Aquitaine] nejsou důkazy dostatečné k tomu, aby došlo k odmítnutí domněnky založené na vlastnictví 98 % akcií‘. V témže bodě odůvodnění Tribunál upřesňuje, že ‚tyto argumenty jsou potvrzením, které nevyvrací domněnku, že Elf Aquitaine je odpovědná za skutky své dceřiné společnosti Atofina‘ a že se nedomnívá, že ‚dokumenty poskytující obecný obraz o obchodním řízení stačí k vyvrácení domněnky‘.

86 Je třeba konstatovat, že ač Komise v bodě 258 odůvodnění [sporného] rozhodnutí ujistila, že vlastnictví 98 % jmění stačí k přičtení odpovědnosti za skutky společnosti Atofina společnosti Elf Aquitaine, upřesnila nicméně v návaznosti na uvedený bod odůvodnění, že důkazy poskytnuté žalobkyní neumožňují tuto domněnku vyvrátit. Takové úvahy přitom zapadají do rámce judikatury Společenství týkající se přičítání protiprávních jednání, kterých se dopustí dceřiná společnost, společnosti mateřské. Z toho plyne, že argumentace Komise je dostatečně výslovná a umožňuje pochopit, z jakých důvodů Komise odmítla argumenty uplatněné společností Elf Aquitaine.

87 Pokud jde o domnělé nedostatečné odůvodnění co se týče důvodů, proč byly argumenty Elf Aquitaine odmítnuty, stačí konstatovat, že Komise v bodě 257 odůvodnění [sporného] rozhodnutí uvedené argumenty zmínila tak, jak byly Elf Aquitaine podány v její odpovědi na oznámení námitek. Reagovala na ně v bodech 258 až 261 [sporného] rozhodnutí.

88 Je třeba zejména uvést, že Komise má za to, že Elf Aquitaine pouze formuluje tvrzení a že dokumenty, které předložila, poskytují pouze obecný obraz o obchodním řízení společnosti.

89 Taková reakce na argumenty uplatněné Elf Aquitaine, jakkoli stručná, umožňuje pochopit, z jakých důvodů je Komise odmítla. Komise totiž na základní body argumentů Elf Aquitaine reagovala při zvážení veškerých důkazních prostředků, které Elf Aquitaine předložila.

90 Komise nebyla každopádně povinna reagovat na všechny námitky žalobkyně. Komise totiž není povinna vyjadřovat se ke všem argumentům, kterých se před ní dovolávají zúčastněné strany, ale stačí, aby popsala skutečnosti a právní úvahy, které mají zásadní význam v rámci struktury rozhodnutí [...]“

10 V bodech 97 až 99 napadeného rozsudku Tribunál odmítl třetí žalobní důvod, který mu byl předložen a který vycházel z rozporu v odůvodnění mezi přičtením protiprávního jednání Elf Aquitaine a uznáním malé míry odpovědnosti společnosti Atofina za protiprávní jednání. V tomto ohledu měl v bodě 97 napadeného rozsudku zejména za to, že:

„míra odpovědnosti personálu, který se podílel na dohodě, je málo významná, poněvadž nejde o vztah, kdy mateřská společnost podněcuje dceřinou společnost k protiprávnímu jednání, a tím spíše ani o situaci, kdy by se mateřská společnost na uvedeném protiprávním jednání podílela, ale o to, že tyto společnosti tvoří jediný podnik ve smyslu článku 81 ES, který dává Komisi pravomoc vydávat rozhodnutí, jimiž se mateřské společnosti skupiny společností ukládají pokuty. Skutečnost, že mateřská společnost o protiprávním jednání, jehož se dopouští dceřiná společnost, nevěděla, nemůže stačit k tomu, aby se své odpovědnosti zprostila.“

11 Stejný výrok se objevuje v dalších kontextech v bodech 52, 167 a 186 napadeného rozsudku.

12 Jak plyne z bodu 100 napadeného rozsudku, čtvrtý žalobní důvod předložený Tribunálu a vycházející z porušení pravidel, jimiž se řídí přičítání protiprávního jednání, jichž se dopustí dceřiná společnost, mateřské společnosti, se skládal ze tří částí.

13 V rámci první části žalobkyně tvrdila zejména to, že Komise nemá uvážení, pokud jde o určování relevantního kritéria pro přičítání protiprávního jednání.

14 Tribunál tuto část v bodech 105 až 109 napadeného rozsudku odmítl. V bodě 105 napadeného rozsudku uvedl:

„[...] Komise nepředstírá, že má diskreční pravomoc k tomu, aby určité společnosti mohla přičítat odpovědnost za protiprávní jednání, kterých se dopouští jiná společnost. Komise sice v bodě 260 odůvodnění [sporného] rozhodnutí ujišťovala, že má ‚uvážení ohledně přičítání odpovědnosti mateřské společnosti za takových okolností', avšak teprve poté, co v bodě 258 odůvodnění [sporného] rozhodnutí zdůraznila, že žalobkyni se nepodařilo vyvrátit domněnku o samostatné povaze své dceřiné společnosti. Mimoto ze [sporného] rozhodnutí jasně plyne, že pozorování obsažené v bodě 260 odůvodnění směřovalo výlučně k vyloučení argumentu vycházejícího z toho, že v předchozích rozhodnutích určených společnosti Atofina, nebylo její chování mateřské společnosti přičteno. Navíc v průběhu jednání a ve svých písemnostech Komise uvedla, že se skutečně domnívala, že se její prostor pro uvážení uplatní ve fázi, kdy může-li přičíst odpovědnost za jedno protiprávní jednání několika společnostem v téže skupině, rozhoduje se ji přičíst všem společnostem skupiny nebo pouze těm, které se na protiprávním jednání přímo podílely."

15 V bodech 121 až 126 napadeného rozsudku Tribunál jako neopodstatněnou odmítl druhou část čtvrtého důvodu, který mu byl předložen, a která vycházela z toho, že uplatnění domněnky přičitatelnosti neopírající se o konkrétní důkazní prostředky porušuje zásadu samostatnosti dceřiné společnosti.

16 Třetí část čtvrtého důvodu vycházela z porušení důkazního režimu, jímž se řídí přičítání protiprávního jednání v rámci skupin společností. Tribunál tuto část v bodech 150 až 176 napadeného rozsudku odmítl.

17 V tomto rámci Tribunál v bodě 157 napadeného rozsudku rozhodl:

„[...]výtku žalobkyně, že Komise porušila důkazní režim, jímž se řídí přičítání protiprávního jednání v rámci skupin společností, nelze přijmout. V rozsahu, v jakém téměř veškeré jmění v době protiprávního jednání vlastnila Elf Aquitaine, totiž mohla Komise důvodně presumovat nedostatek samostatnosti této společnosti a mít za to, že je na Elf Aquitaine, aby předložila důkazní prostředky prokazující, že její dceřiná společnost určuje směry svého jednání na trhu samostatně."

18 V bodě 158 napadeného rozsudku měl Tribunál za to, že za těchto okolností je třeba rozebrat důkazní prostředky předložené Elf Aquitaine, má-li být vyvrácena domněnka uplatněná Komisí. Za tímto účelem v bodě 159 napadeného rozsudku uvedl toto:

„[...] Komise v bodě 257 odůvodnění [sporného] rozhodnutí přebírá argumenty uplatněné společností Elf Aquitaine v její odpovědi na oznámení námitek, a to zejména argumenty, že se tato společnost nikdy neúčastnila, ani přímo ani nepřímo, na dohodě o MCAA, že je ‚ryzím holdingem' bez operativních funkcí, že společnost Atofina se těší úplné samostatnosti, jde-li o její obchodní politiku a její chování na trhu, že dokumenty obsažené ve spise Komise odkazují výslovně na společnost Atofina a že i třetí osoby mají za to, že na trhu jedná pouze společnost Atofina. Komise z toho

v následujícím bodě odůvodnění vyvozuje závěr, že tyto argumenty jsou pouhými tvrzeními, která nevyvrací domněnku, že Elf Aquitaine je odpovědná za skutky své dceřiné společnosti, a uvádí, že dokumenty podávající obecný obraz o obchodní řízení k vyvrácení takové domněnky nestačí."

19 Následně v bodech 160 až 176 napadeného rozsudku Tribunál odmítl několik argumentů, které žalobkyně vznesla s cílem vyvrátit domněnku, která byla ve vztahu k ní ve sporném rozhodnutí uplatněna.

20 V bodech 184 až 188 a 192 až 199 napadeného rozsudku Tribunál odmítl pátý žalobní důvod o třech částech vycházejících z porušení zásady osobní odpovědnosti, zásady legality a zásady presumpce neviny.

21 V bodech 200 až 207 napadeného rozsudku odmítl Tribunál šestý důvod, který mu byl předložen a který vycházel z porušení zásady řádné správy.

22 Jak plyne z bodu 208 napadeného rozsudku, žalobkyně svým sedmým důvodem předloženým Tribunálu tvrdila, že nový přístup Komise ke kritériu přičitatelnosti protiprávního jednání, kterých se dopustí dceřiné společnosti skupin, mateřským společnostem, jak byl uplatněn ve sporném rozhodnutí, vytváří právní nejistotu, takže Tribunál musí sporné rozhodnutí zrušit, pokud se žalobkyně týká. Komise totiž uplatnila kritéria přičitatelnosti lišící se od těch, která byla zvolena ve sporném rozhodnutí ve vztahu k Akzo Nobel NV a Clariant AG, i od těch, která byla uplatněna na společnost Atofina, ve svém rozhodnutí K (2003) 4570 v konečném znění ze dne 10. prosince 2003 týkajícím se řízení podle článku 81 Smlouvy o založení Evropského společenství a článku 53 Dohody o EHS [EHP] (věc COMP/E-2/37.857 – Organické peroxidy) (souhrn zveřejněn v Úř. věst. 2005, L 110, s. 44, dále jen „rozhodnutí o organických peroxidech").

23 V souvislosti s odmítnutím tohoto žalobního důvodu v bodech 210 až 216 napadeného rozsudku rozhodl Tribunál v bodě 213 napadeného rozsudku zejména, že:

„V projednávané věci se sice Komise rozhodla přičítat odpovědnost za zjištěné protiprávní jednání podniku skládajícímu se z mateřské společnosti a její dceřiné společnosti, i když se toho ve své předchozí praxi zdržovala, její rozhodnutí však nemůže porušovat zásadu právní jistoty [...]. V tom rozsahu, v jakém měla v projednávané věci Komise odůvodněně za to, že společnost Elf Aquitaine a její dceřiná společnost Arkema tvoří dohromady jediný podnik a oběma společnostem společně a nerozdílně uložila pokutu, neporušila zásadu právní jistoty."

24 V bodě 220 a násl. napadeného rozsudku Tribunál postupně odmítl osmý až jedenáctý žalobní důvod, které mu byly předloženy, a následně dospěl v bodě 244 napadeného rozsudku k závěru, že jemu podaná žaloba musí být jako celek zamítnuta.

Návrhová žádání účastníků řízení

25 Svým kasačním opravným prostředkem se navrhovatelka na Soudním dvoru domáhá, aby:

– primárně zrušil napadený rozsudek v plném rozsahu;

– vyhověl návrhovým žádáním předloženým v prvním stupni;

– zrušil v důsledku toho čl. 1 písm. d), čl. 2 písm. c), článek 3 a čl. 4 bod 9 sporného rozhodnutí;

– na základě své pravomoci v plné jurisdikci podpůrně zrušil nebo snížil pokutu 45 milionů eur uloženou na základě čl. 2 písm. c) sporného rozhodnutí společně a nerozdílně společnostem Arkema a Elf Aquitaine, a

– v každém případě uložil Evropské komisi náhradu všech nákladů řízení, a to včetně těch, které navrhovatelce vznikly v řízení před Tribunálem.

26 Komise navrhuje, aby Soudní dvůr:

– kasační opravný prostředek zamítl a

– uložil navrhovatelce náhradu nákladů řízení.

Ke kasačnímu opravnému prostředku

27 Navrhovatelka se primárně dovolává pěti důvodů, které vycházejí:

– z nesprávného právního posouzení ze strany Tribunálu v tom, že Tribunál nevyvodil důsledky z represivní povahy postihů spadajících do působnosti článku 101 SFEU;

– z porušení práva na obhajobu vyplývajícího z nesprávného výkladu zásady ekvity a rovnosti zbraní;

– z nesprávných právních posouzení v souvislosti s povinností uvést odůvodnění;

– z porušení článku 263 SFEU vyplývajícího z nedodržení mezí přezkumu legality a

– z porušení pravidel, jimiž se řídí přičitatelnost postihů v oblasti práva hospodářské soutěže.

28 Podpůrně navrhovatelka uvádí šestý důvod, jímž uplatňuje, že nesprávná právní posouzení a porušení, kterých se dopustil Tribunál, musejí vést přinejmenším ke zrušení nebo snížení pokuty, která byla navrhovatelce uložena.

K prvnímu důvodu vycházejícímu z nesprávného právního posouzení na straně Tribunálu v tom, že Tribunál nevyvodil důsledky z represivní povahy postihů spadajících do působnosti článku 101 SFEU

Argumentace účastníků řízení

29 Navrhovatelka tvrdí, že nelze zpochybňovat represivní povahu – ve smyslu čl. 6 odst. 1 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod podepsané v Římě dne 4. listopadu 1950 (dále jen „EÚLP“) – postihů ukládaných na základě článku 101 SFEU.

30 Za těchto okolností Tribunál podle navrhovatelky zejména v bodech 185 až 187 a v bodech 194 a 197 napadeného rozsudku nesprávně uplatnil zásady osobní odpovědnosti a personality trestů, jakož i presumpci nevinny zaručenou čl. 6 odst. 1 a 2 EÚLP.

31 Tribunál tak měl zaprvé obecně nesprávně uplatňovat tyto posledně míněné zásady pouze na podnik tvořený společnostmi Elf Aquitaine a Arkema, tedy na entitu bez jakékoli právní subjektivity, a nikoli na obě tyto společnosti jakožto samostatné právnické osoby, které jediné mají znaky nutné k tomu, aby se mohly účinně a konkrétně těšit subjektivním právům vycházejícím z výše uvedených zásad. Přitom Tribunál negoval účinnou a konkrétní povahu subjektivních práv vycházejících z výše uvedených zásad, když neumožnil, aby se těchto výhod dovolávaly pouze entity mající znaky k tomu, aby tak učinily, což mu v důsledku umožnilo omezit právo na přístup k soudu.

32 Zadruhé a konkrétně, výše uvedený přístup vedl Tribunál k tomu, že navrhovatelku vyloučil z působnosti:

– zásady presumpce nevinny tím, že ve vztahu k ní upřel jakoukoli váhu předběžnému šetření, a

– zásady osobní odpovědnosti a personality trestů tím, že v bodech 97, 152, 167 a 186 napadeného rozsudku potvrdil, že přičtení odpovědnosti určité mateřské společnosti se neopírá o „vztah, kdy mateřská společnost podněcuje dceřinou k protiprávnímu jednání, a tím spíše ani o situaci, kdy by se mateřská společnost na uvedeném protiprávním jednání podílela“, čímž vyloučil relevanci souboru indicií, kterých se dovolávala navrhovatelka ve snaze prokázat, že se osobně

nedopustila žádného protiprávního jednání, že o sporném protiprávním jednání nevěděla a že její dceřiná společnost měla na trhu samostatnost.

33 Navrhovatelka nadto tvrdí, že se Tribunál v bodech 210 a 212 napadeného rozsudku nemohl ve vztahu k subjektu práva platně dovolávat zásady účinnosti unijního práva hospodářské soutěže, aby tím umenšil jeho základní práva ve prospěch posílení pravomocí Komise.

34 Komise tvrdí zejména to, že první důvod kasačního opravného prostředku neodpovídá žádnému žalobnímu důvodu, který byl předložen v prvním stupni, a že přímo nesměřuje proti žádné části napadeného rozsudku.

Závěry Soudního dvora

35 Podle čl. 113 odst. 2 jednacího řádu Soudního dvora nesmí kasační opravný prostředek měnit předmět sporu před Tribunálem. Pravomoc Soudního dvora v rámci řízení o kasačním opravném prostředku je tak totiž omezena na posuzování právního řešení, které bylo uplatněno na důvody projednávané v prvním stupni. Účastník řízení tedy nemůže změnit předmět uvedeného sporu tím, že by před Soudním dvorem poprvé uplatnil důvod, který nepředložil u Tribunálu, ačkoliv tak učinit mohl, protože by to znamenalo umožnit mu, aby Soudnímu dvoru, jehož pravomoc ve věci opravného prostředku je omezena, předložil spor širšího rozsahu než spor, který projednával Tribunál (v tomto smyslu viz zejména rozsudky ze dne 1. června 1994, Komise v. Brazzelli Lualdi a další, C-136/92 P, Recueil, s. I-1981, bod 59; ze dne 30. března 2000, VBA v. VGB a další, C-266/97 P, Recueil, s. I-2135, bod 79, jakož i ze dne 14. října 2010, Deutsche Telekom v. Komise, C-280/08 P, Sb. rozh. s. I-9555, bod 34). Ve fázi řízení o kasačním opravném prostředku je tedy třeba takový důvod považovat za nepřípustný.

36 V rámci svého prvního důvodu navrhovatelka v projednávané věci Tribunálu nevytýká, že by byl pokutám ukládaným podle článku 81 ES upřel „trestní“ povahu ve smyslu judikatury spadající pod článek 6 EÚLP, nýbrž že v zásadě porušil základní práva, jimiž se těší jako právnická osoba shledaná odpovědnou za protiprávní jednání, s nímž jsou spojeny postihy, které podle jejího názoru takovou povahu mají. V tom rozsahu, v jakém viděno z této perspektivy nemění tento důvod předmět sporu před Tribunálem, není třeba zamítat jej jako nepřípustný (viz *per analogiam* rozsudek ze dne 18. ledna 2007, PKK a KNK v. Rada, C-229/05 P, Sb. rozh. s. I-439, body 66 a 67).

37 Jak přitom plyne zejména z bodů 27, 87 a 99 tohoto rozsudku, konkrétní výtky vznášené společností Elf Aquitaine v rámci tohoto důvodu se v podstatě protínají s těmi, které jsou uplatňovány v rámci dalších důvodů, a to zejména druhého a pátého. Protože tyto výtky nejsou ve vztahu k těmto dalším důvodům skutečně samostatné, není třeba je na tomto místě zkoumat.

38 Stejně tak pokud se v rámci prvního důvodu Tribunálu obecně vytýká, že zásady osobní odpovědnosti a personality trestů, jakož i presumpci nevinny nesprávně uplatnil nikoli pouze na navrhovatelku, ale na „podnik“ tvořený zejména společností Elf Aquitaine a její dceřinou společností Arkema, znamená tento důvod dovolávat se podstatného porušení těchto zásad ve vztahu k navrhovatelce a zpochybnit výklad pojmu „podnik“ ve smyslu článku 81 ES ze strany Tribunálu. Protože se tato tvrzení protínají s některými aspekty druhého a pátého důvodu, je třeba zabývat se jimi v rámci přezkumu těchto posledně zmíněných důvodů.

39 Pokud jde o výtku formulovanou v bodě 33 tohoto rozsudku, stačí uvést, že v rozporu s tvrzeními navrhovatelky Tribunál v bodech 210 a 212 napadeného rozsudku nepotvrdil, že se lze ve vztahu k subjektu práva dovolávat zásady účinnosti unijního práva hospodářské soutěže a umenšit jeho základní práva.

40 Jelikož uvedená výtka vychází z nesprávného výkladu napadeného rozsudku, je třeba ji zamítnout jako neopodstatněnou.

41 S ohledem na to, co bylo uvedeno výše, je třeba zabývat se hned na dalším místě pátým důvodem.

K pátému důvodu vycházejícímu z porušení pravidel, jimiž se řídí přičitatelnost postihů v oblasti práva hospodářské soutěže

K první části pátého důvodu, podle něhož represivní povaha postihů spadajících do působnosti článku 101 SFEU posiluje nepřípustnost domněnky odpovědnosti, které se nelze *de facto* zprostit, v unijním právu, uplatněné na navrhovatelku

– Argumentace účastníků řízení

42 Navrhovatelka tvrdí, že represivní povaha postihů spadajících do působnosti článku 101 SFEU a institucionální smíšení pravomocí na straně orgánu vedoucího vyšetřování měly Tribunálu absolutně zabránit v tom, aby potvrdil způsob, jakým Komise uplatnila domněnku odpovědnosti na místo požadavku, aby bylo prokázáno, že navrhovatelka zasahuje do řízení své dceřiné společnosti.

43 Je tomu tak tím spíš, že taková domněnka by byla *de facto* nevyvratitelná, protože tato nevyvratitelnost neguje zejména pravidla, jimiž se řídí důkazní břemeno a presumpce neviny.

44 Podle navrhovatelky vyplývá nevyvratitelnost domněnky, jak byla vyložena Tribunálem, z kombinace těchto okolností:

– potvrzení obsaženého v bodech 86 a 150 napadeného rozsudku, že k uplatnění domněnky o nesamostatnosti dceřiné společnosti stačí samotné kapitálové propojení;

– toho, že Tribunál v bodě 105 napadeného rozsudku připustil diskreční pravomoc Komise při přičítání odpovědnosti za protiprávní jednání, pokud mateřská společnost vlastní 98 % a více jmění své dceřiné společnosti, a

– způsobu, jak Tribunál v bodě 160 a násl. napadeného rozsudku posoudil soubor indicií předložený navrhovatelkou mající prokázat neexistenci jejích zásahů do řízení její dceřiné společnosti.

45 V tomto naposledy zmíněném ohledu Tribunál podle názoru navrhovatelky odmítá průkaznou hodnotu uvedeného souboru indicií, když od ní vyžaduje důkazy o neexistenci zásahů, které budou nutně negativní. Tribunál vyžaduje „probatio diabolica", které je v důkazním systému Unie nepřípustné. Podle navrhovatelky musí být takový nezvratitelný důkazní systém odmítnut zejména proto, že porušuje právo na přístup k účinné soudní kontrole.

46 Podle navrhovatelky Tribunál protiprávně obrátil důkazní břemeno spočívající na orgánu vedoucím vyšetřování, a to zejména tím, že postupně odmítl soubor indicií, které navrhovatelka předložila Komisi v souladu s rozsudkem ze dne 10. září 2009, Akzo Nobel a další v. Komise (C-97/08 P, Sb. rozh. s. I-8237, bod 65). Podle navrhovatelky tak Tribunál nastolil nepřípustnou nerovnováhu mezi navrhovatelkou, na které spočívá břemeno, které nelze unést, na straně jedné a na straně druhé Komisí, která se může při uplatňování represivních postihů spokojit s domněnkou odpovědnosti a současně požívat domnělé diskreční pravomoci, pokud jde o to, zda takovou domněnku uplatní nebo nikoli.

47 Navrhovatelka kromě toho uvádí, že Tribunál v rozporu s tím, co uvádí v bodě 171 napadeného rozsudku, neposoudil jednotlivé prvky ze souboru indicií pojímaných jako celek. Podle navrhovatelky se tento soubor v souladu s tím, co předepisuje rozsudek Akzo Nobel a další v. Komise, týkal organizačních, hospodářských a právních vztahů mezi její dceřinou společností a jí samotnou, o nichž má za to, že jsou takové povahy, že prokazují, že tyto společnosti netvoří jedinou hospodářskou entitu. Průkaznost tohoto souboru přitom plyne ze souladu mezi těmito indiciemi jako celkem, a nikoli nezbytně mezi každou z těchto indicií pojímanou izolovaně.

48 Komise se domnívá, že Tribunál v bodech 172 a 173 napadeného rozsudku uvedl, že domněnka o nesamostatnosti dceřiné společnosti není nevyvratitelná. Komise se rovněž domnívá, že důvod uplatňovaný před Tribunálem a týkající se přičitatelnosti byl zamítnut, neboť jak plyne zejména z bodů 163 až 165, 167 a 169 napadeného rozsudku, navrhovatelka se opírala pouze o tvrzení, která nebyla podpořena důkaznými prostředky. Pro Komisi pouhá okolnost, že se na podporu prostého tvrzení vyžadují důkazní prostředky, nemění dotčenou domněnku v domněnku nevyvratitelnou.

49 Podle Komise skutečnost, že určitá mateřská společnost vlastní veškeré nebo téměř veškeré jmění dceřiné společnosti, umožňuje nejen do okamžiku, než bude podán důkaz v opačném smyslu, presumovat, že tyto společnosti jsou součástí téhož „podniku“

ve smyslu čl. 101 odst. 1 SFEU. V projednávané věci nemůže navrhovatelka Komisi vytýkat, že se domnívala, že domněnka nebyla vyvrácena, pokud navrhovatelka přišla pouze s tvrzeními o „samostatnosti", která nebyla dostatečně podpořena, popřípadě s argumenty, které nebyly relevantní k určení, zda dceřiná a mateřská společnost tvoří jediný hospodářský celek.

50 Pokud jde o navrhovatelčinu argumentaci uvedenou v bodě 47 tohoto rozsudku, Komise tvrdí, že ve skutečnosti se zdá, že navrhovatelka zpochybňuje to, jak Tribunál posoudil důkazy, což je v řízení o kasačním opravném prostředku nepřípustné. Celkově vzato, Tribunál provedl souhrnné posouzení. Neměl-li možnost posoudit některé domnělé indicie, je to proto, že podle Komise většina těchto indicií nebyla podpořena důkaznými prostředky.

– Závěry Soudního dvora

51 Pokud v první části pátého důvodu navrhovatelka uplatňuje smíšení rolí Komise v oblasti unijní politiky hospodářské soutěže, stačí konstatovat, že se v rozporu s čl. 113 odst. 2 jednacího řádu Soudního dvora pokouší změnit předmět sporu před Tribunálem. V tomto rozsahu je ji tedy třeba podle judikatury uvedené v bodě 35 tohoto rozsudku považovat za nepřípustnou.

52 První část pátého důvodu je nicméně třeba považovat za přípustnou v tom rozsahu, v jakém nezávisle na úvahách vycházejících z tohoto smíšení směřuje proti tomu, že v napadeném rozsudku byla uplatněna domněnka, že mateřskou společnost vlastnící veškeré nebo téměř veškeré jmění její dceřiné společnosti lze v podstatě považovat

za odpovědnou za jednání této dceřiné společnosti, které porušuje unijní pravidla v oblasti hospodářské soutěže.

53 V tomto ohledu je třeba předně připomenout, že podle ustálené judikatury označuje pojem „podnik" jakoukoli jednotku vykonávající hospodářskou činnost, a to nezávisle na právním postavení této jednotky a způsobu jejího financování. V tomto ohledu Soudní dvůr upřesnil, že pojem podnik musí být v tomto kontextu zaprvé chápán jako pojem označující hospodářskou jednotku, i když z právního hlediska je tato hospodářská jednotka složena z více fyzických nebo právnických osob, a dále že pokud taková hospodářská jednotka poruší pravidla hospodářské soutěže, musí nést za toto protiprávní jednání odpovědnost na základě zásady osobní odpovědnosti (viz rozsudky ze dne 20. ledna 2011, General Química a další v. Komise, C-90/09 P, Sb. rozh. s. I-1, body 34 a 35, a citovaná judikatura, jakož i ze dne 29. března 2011, Arcelor-Mittal Luxembourg a další v. Komise, C-201/09 P a C-216/09 P, Sb. rozh. s. I-2239, bod 95).

54 Z ustálené judikatury plyne, že chování dceřiné společnosti může být mateřské společnosti přičteno, zejména pokud tato dceřiná společnost, byť má vlastní právní subjektivitu, neurčuje své chování na trhu samostatně, ale v zásadě uplatňuje pokyny, které jsou jí uděleny mateřskou společností, zejména s ohledem na hospodářské, organizační a právní vazby, které tyto dvě právní entity spojují (viz výše uvedené rozsudky Akzo Nobel a další v. Komise, bod 58, a General Química a další v. Komise, bod 37).

55 Protože v takové situaci jsou mateřská společnost a její dceřiná společnost součástí téže hospodářské jednotky a tvoří jediný podnik ve smyslu článku 81 ES, může Komise adresovat rozhodnutí, jimiž se ukládají pokuty, mateřské společnosti, aniž vyžaduje

prokázání osobního zapojení této mateřské společnosti do protiprávního jednání (viz výše uvedený rozsudek Akzo Nobel a další v. Komise, bod 59, a General Química a další v. Komise, bod 38).

56 Soudní dvůr v tomto ohledu uvedl, že v konkrétním případě, kdy mateřská společnost vlastní 100 % jmění své dceřiné společnosti, která porušila unijní pravidla hospodářské soutěže, může tato mateřská společnost vykonávat rozhodující vliv na chování této dceřiné společnosti, přičemž existuje vyvratitelná domněnka, podle které uvedená mateřská společnost takový vliv skutečně vykonává (dále jen „domněnka o skutečném výkonu rozhodujícího vlivu“) (viz zejména rozsudky ze dne 25. října 1983, AEG-Telefunken v. Komise, 107/82, Recueil, s. 3151, bod 50; Akzo Nobel a další v. Komise, výše, bod 60; General Química a další v. Komise, výše, bod 39, jakož i ArcelorMittal Luxembourg a další v. Komise, výše, bod 97).

57 Za těchto podmínek k tomu, aby se dalo předpokládat, že mateřská společnost vykonává rozhodující vliv na obchodní politiku určité dceřiné společnosti, postačuje, aby Komise prokázala, že veškeré jmění této dceřiné společnosti je vlastněno její mateřskou společností. Komise může následně činit mateřskou společnost společně a nerozdílně odpovědnou za zaplacení pokuty uložené její dceřiné společnosti, ledaže tato mateřská společnost, které přísluší vyvrátit tuto domněnku, předloží dostatečné důkazy, které by mohly prokázat, že její dceřiná společnost jedná na trhu samostatně (viz výše uvedené rozsudky Stora Kopparbergs Bergslags v. Komise, C-286/98 P, Recueil, s. I-9925, bod 29, Akzo Nobel a další v. Komise, výše, bod 61; General Química a další v. Komise, výše, bod 40, jakož i ArcelorMittal Luxembourg a další v. Komise, výše, bod 98).

58 Z judikatury rovněž plyne, že k určení, zda dceřiná společnost určuje své chování na trhu samostatně, je třeba přihlédnout ke všem relevantním skutečnostem týkajícím se hospodářských, organizačních a právních vazeb, které spojují tuto dceřinou společnost s mateřskou společností, které se mohou lišit případ od případu, a nemohou tedy

být předmětem taxativního výčtu (viz v tomto smyslu rozsudek Akzo Nobel a další v. Komise, výše, body 73 a 74).

59 Domněnka o skutečném výkonu rozhodujícího vlivu směřuje zejména k nastavení rovnováhy mezi cílem spočívajícím v postihování jednání odporujících soutěžním pravidlům a zejména článku 101 SFEU a předcházení jejich opakování na jedné straně a na straně druhé požadavky některých obecných zásad unijního práva, jako jsou zejména zásady presumpce nevinny, personality trestů a právní jistoty, jakož i právo na obhajobu včetně zásady rovnosti zbraní. Zejména z tohoto důvodu je tato domněnka, jak plyne z ustálené judikatury uvedené v bodě 56 tohoto rozsudku, vyvratitelná.

60 Kromě toho je třeba připomenout, že tato domněnka se opírá o konstatování, že až na zcela výjimečné okolnosti společnost vlastnící veškeré jmění určité dceřiné společnosti může už jen vzhledem k tomuto podílu na jmění vykonávat rozhodující vliv na jednání této dceřiné společnosti, a zadruhé že neexistenci skutečného uplatnění této schopnosti ovlivňovat lze nejúčinněji vyhledávat ve sféře entit, ve vztahu k nimž se tato domněnka uplatňuje.

61 Kdyby za těchto okolností stačilo, aby dotčená osoba vyvrátila uvedenou domněnku tím, že uplatní pouhá nepodepřená tvrzení, užitečnost této domněnky by do značné míry zanikla.

62 Kromě toho z judikatury plyne, že i domněnka, kterou je obtížné vyvrátit, zůstává v přijatelných mezích, je-li přiměřená ve vztahu ke sledovanému legitimnímu účelu, je-li možné podat důkaz v opačném smyslu a je-li zajištěno právo na obhajobu (viz v tomto smyslu rozsudek ze dne 23. prosince 2009, Spector Photo Group a Van

Raemdonck, C-45/08, Sb. rozh. S. I-12073, body 43 a 44, a ESLP, rozsudek Janosevic v. Švédsko ze dne 23. července 2002, *Recueil des arrêts et décisions* 2002-VII, §§ 101 a násl.).

63 V projednávané věci z bodů 46 a 47 tohoto rozsudku plyne, že navrhovatelka nezpochybňuje legalitu domněnky o skutečném výkonu rozhodujícího vlivu jako takovou, jak je vyložena v bodech 56 a 57 tohoto rozsudku. Nezpochybňuje navíc ani uplatnění obdobné domněnky v okolnostech projednávané věci v případě, kdy mateřská společnost vlastní 98 % jmění své dceřiné společnosti.

64 Naopak argumentace navrhovatelky v bodech 43 až 47 tohoto rozsudku se opírá o tvrzení, že Tribunál fakticky uplatnil nevyvratitelnou verzi této domněnky.

65 V rozporu s tím, co navrhovatelka tvrdí, přitom přístup zvolený Tribunálem v napadeném rozsudku ve vztahu k důkazům předloženým navrhovatelkou nespadá, posuzováno jako celek, do rámce *probatio diabolica*. Jak totiž plyne z bodu 58 tohoto rozsudku, je na entitách, které hodlají vyvracet domněnku o skutečném výkonu rozhodujícího vlivu, aby předložily veškeré důkazní prostředky vztahující se k hospodářským, organizačním a právním vztahům, které dotčenou dceřinou společnost pojí s mateřskou společností a o nichž mají za to, že jsou takové povahy, že prokazují, že tyto společnosti netvoří jedinou hospodářskou jednotku.

66 Prostá okolnost, že určitá entita v určitém daném případě nepředloží důkazní prostředky, které by mohly vyvrátit domněnku o výkonu rozhodujícího vlivu, v tomto ohledu neznamená, že uvedenou domněnku nelze v žádném případě vyvrátit.

67 Za těchto okolností, pokud se výtkami formulovanými ve třetí odrážce bodu 44 i v bodech 45 až 47 tohoto rozsudku v podstatě tvrdí, že posouzení argumentů vznesených navrhovatelkou ze strany Tribunálu prokazuje s ohledem pouze na jeho závěr – z hlediska navrhovatelky negativní – existenci *probatio diabolica*, musejí být odmítnuty.

68 V rozsahu, v jakém naopak uvedené výtky směřují ve skutečnosti k tomu, aby Soudní dvůr znovu posoudil skutečnosti zjištěné Tribunálem, je třeba je ve stádiu řízení o kasačním opravném prostředku považovat za nepřípustné. Z ustálené judikatury totiž plyne, že jedině Tribunál je příslušný jednak zjistit skutkový stav, kromě případu, kdy věcná nesprávnost těchto zjištění vyplývá z písemností ve spise, které mu byly předloženy, jednak tento skutkový stav posoudit. Posouzení skutkového stavu, kromě případu zkreslování důkazů předložených Tribunálu, tedy nepředstavuje právní otázku, která by jako taková podléhala přezkumu Soudního dvora (viz zejména rozsudek ze dne 23. dubna 2009, AEPI v. Komise, C-425/07 P, Sb. rozh. s. I-3205, bod 44 a citovaná judikatura).

69 V tom rozsahu, v jakém by bylo možné tytéž výtky alternativně vykládat v tom smyslu, že se jimi uplatňuje, že Tribunál nedodržel meze svého soudního přezkumu, shodují se se čtvrtým důvodem kasačního opravného prostředku, a není tudíž na místě zkoumat je nezávisle v rámci této části pátého důvodu.

70 Pokud jde kromě toho o kritiku uváděnou v první odrážce bodu 44 tohoto rozsudku, že výše účasti na jmění dceřiné společnosti sama o sobě stačí k tomu, aby byla domněnka o skutečném výkonu rozhodujícího vlivu založena, je třeba uvést, že okolnost, že je obtížné podat důkaz o opaku nutný k vyvrácení domněnky, s sebou nenese, že dotčená domněnka je jako taková nevyvratitelná, a to především tehdy, kd\ž entity, vůči nimž se uplatňuje, jsou v nejlepším postavení k tomu, aby tento důkaz hledaly ve sféře své vlastní činnosti.

71 Pokud jde o druhou okolnost, které se navrhovatelka dovolává, aby prokázala fakticky nevyvratitelnou povahu domněnky uplatněné Tribunálem a uvedené v druhé odrážce bodu 44 tohoto rozsudku, je třeba uvést, že za předpokladu, že by Tribunál v bodě 105 napadeného rozsudku připustil diskreční pravomoc na straně Komise, o níž je zmínka v uvedené druhé odrážce, takové připuštění nebo taková pravomoc nemají žádný vliv na to, zda je domněnka uplatněná v napadeném rozsudku nevyvratitelná. Z toho plyne, že takovou argumentaci nelze přijmout.

72 S ohledem na výše uvedené je třeba první část pátého důvodu zamítnout.

Ke druhé části pátého důvodu, podle něhož domněnka odpovědnosti uplatněná Tribunálem a opírající se o pojem podniku neguje zásadu samostatnosti právnických osob

– Argumentace účastníků řízení

73 Navrhovatelka tvrdí, že napadený rozsudek porušuje zásadu subsidiarity tím, že výrazně narušuje zásadu samostatnosti právnických osob, která je jedním z hlavních právních základů práva společností v členských státech.

74 Nesprávné právní posouzení Tribunálu spočívalo podle navrhovatelky v tvrzení, že Tribunál může po libosti rozhodnout, že musí zaujmout stanovisko ve vztahu k podniku, aby mohl rozhodnout, že na právnickou osobu tvořící tento podnik nepoužije ani zásadu samostatnosti, ani práva na obhajobu.

75 Kromě toho se podle navrhovatelky Tribunál měl dopustit dalšího nesprávného právního posouzení, když za nadbytečný považoval požadavek, aby Komise ve svém rozhodnutí uvedla konkrétní indicie nedostatku samostatnosti své dceřiné společnosti na trhu.

76 Komise tvrdí, že zásada subsidiarity nebyla před Tribunálem uplatněna, takže její porušení by bylo novým důvodem, který je ve fázi řízení o kasačním opravném prostředku nepřípustný. Každopádně hmotněprávně by se tato zásada v projednávaném případě podle Komise nepoužila, protože Evropská unie má v dotčené oblasti výlučnou pravomoc.

77 Kromě toho pojem „podnik" ve smyslu práva hospodářské soutěže je autonomním pojmem unijního práva. „Samostatnost" společnosti není navíc neslučitelná s domněnkou zformulovanou v judikatuře o skutečné kontrole mateřské společnosti nad některými jejími dceřinými společnostmi.

– Závěry Soudního dvora

78 V rozsahu, v jakém tato část vychází z porušení zásady subsidiarity, musí být podle judikatury uvedené v bodě 35 tohoto rozsudku prohlášena za nepřípustnou.

79 Dále je třeba zamítnout výtku uvedenou v bodě 74 tohoto rozsudku, pokud se týká úvahy, kterou Tribunál v napadeném rozsudku neuvedl, ba nenechal ji projednat.

80 Mimoto, pokud jde o argument uvedený v bodě 75 tohoto rozsudku, z jeho bodů 56 a 57 plyne, že k tomu, aby mohla uplatnil domněnku o skutečném výkonu rozhodujícího vlivu v určitém daném případě, není Komise povinna předkládat dodatečné indicie oproti těm, které prokazují použitelnost a použití této domněnky (viz rovněž v tomto smyslu rozsudek Akzo Nobel a další v. Komise, výše, bod 62). Tribunál se tedy nedopustil nesprávného posouzení, když nezávisle na okolnostech zakládajících působení dotčené domněnky nepožadoval dodatečné konkrétní indicie o nedostatku samostatnosti její dceřiné společnosti na trhu.

81 Kromě toho, jestliže se argumentem popsaným v uvedeném bodě 75 vytýká, že nebylo sankcionováno odůvodnění sporného rozhodnutí, pokud se týká navrhovatelky, protíná se se třetím důvodem, takže tento argument není třeba v rámci této části pátého důvodu zkoumat.

82 Druhou část pátého důvodu je proto třeba zamítnout.

Ke třetí části pátého důvodu, podle které rozsah posouzení přiznaný Komisi při uplatňování domněnky odpovědnosti porušuje zásady legality a právní jistoty

– Argumentace účastníků řízení

83 Navrhovatelka tvrdí, že napadený rozsudek porušuje požadavek jasnosti zákona a předvídatelnosti, který plyne jak ze zásady legality, tak ze zásady právní jistoty. Podle navrhovatelky z bodů 97, 152, 167, 186 a 194 napadeného rozsudku plyne, že Tribunál

se domnívá, že v oblasti porušení práva hospodářské soutěže existují dva odpovědnostní režimy. První stíhá přímou účast mateřských společností na porušení práva hospodářské soutěže v roli spolupachatele, přičemž taková účast je „projevem jejich vlastní vůle". Druhý stíhá mateřské společnosti jako spolupachatele porušení ze strany jejich dceřiných společností, které vlastní ze 100 %, avšak bez nutnosti materiální účasti zakládající jejich spolupachatelství, což se podobá situaci režimu odpovědnosti za jednání jiné osoby.

84 Kdyby podle navrhovatelky v unijním právu hospodářské soutěže takový režim odpovědnosti za jednání jiné osoby existoval, *quod non*, musel by být dokonale vymezen a orgány uplatňován jasně a ustáleně. Diskreční pravomoc uznaná Tribunálem v bodě 105 napadeného rozsudku je přitom s tímto požadavkem jasnosti a ustálenosti neusmiřitelná.

85 V tomto ohledu navrhovatelka poukazuje na to, co označuje za „dvojí smíšení", jehož se dopouští Tribunál v bodě 213 napadeného rozsudku, a to zaprvé mezi přičítáním odpovědnosti mateřské společnosti a její odpovědností za úhradu pokuty a zadruhé mezi přičítáním odpovědnosti a stanovením pokut v tom rozsahu, v jakém Tribunál odůvodňuje domnělý rozsah posouzení Komise při přičítání odpovědnosti rozsahem posouzení v oblasti pokut.

86 Komise se domnívá, že v napadeném rozsudku Tribunál neponechává Komisi rozsah posouzení nebo diskreční pravomoc k tomu, aby posuzovala, zda jsou splněny podmínky k přičtení odpovědnosti za porušení mateřské společnosti. O „rozsahu posouzení" lze hovořit až ve fázi, kdy se Komise rozhoduje, je-li s to přičíst odpovědnost za určité protiprávní jednání několika společnostem ze skupiny, přičíst ji všem společnostem nebo pouze některým z nich.

– Závěry Soudního dvora

87 V rozporu s tím, co tvrdí navrhovatelka jak v rámci této části pátého důvodu, tak v rámci prvního důvodu předloženého Soudnímu dvoru, Tribunál v bodech 97, 152, 167, 186 a 194 napadeného rozsudku nepotvrdil režim „odpovědnosti za jednání jiné osoby“ v unijním právu hospodářské soutěže.

88 V tomto ohledu je třeba připomenout, jak to Tribunál v podstatě uvedl v bodech 97, 152, 167 a 186 napadeného rozsudku a jak to kromě toho plyne z bodů 53 až 55 tohoto rozsudku, jsou-li mateřská a její dceřiná společnost součástí jediného „podniku“ ve smyslu článku 101 SFEU, možnost Komise adresovat rozhodnutí, jímž se ukládají pokuty mateřské společnosti, vzniká nikoli nutně v důsledku vztahu, ve kterém mateřská společnost podněcuje dceřinou společnost k protiprávnímu jednání, a tím spíše ani situace, kdy se mateřská společnost na uvedeném protiprávním jednání podílí, nýbrž v důsledku skutečnosti, že dotčené společnosti tvoří jediný podnik ve smyslu článku 101 SFEU.

89 Kromě toho z bodu 105 uvedeného rozsudku vyplývá, že Tribunál v něm navíc neuznal ani „diskreční pravomoc k přičítání odpovědnosti za protiprávní jednání ze strany jedné společnosti společnosti jiné“, napadenou argumentací navrhovatelky v bodě 84 tohoto rozsudku. V uvedeném bodě 105 totiž Tribunál v zásadě uvedl, že pozorování formulované v bodě dvěstěsedesátém odůvodnění sporného rozhodnutí má pouze vyloučit argument vycházející z toho, že v předchozích rozhodnutích určených společnosti Atofina nebylo jednání této společnosti mateřské společnosti přičteno. Tím, že se Tribunál omezil na to, že v podstatě uvedl, že Komise si nemůže nárokovat diskreční pravomoc za podmínek, které před ním navrhovatelka napadá, nepotvrdil v rozporu s tím, co v rámci této části pátého důvodu dává na srozuměnou navrhovatelka, že v unijním právu hospodářské soutěže existuje „režim odpovědnosti za jednání jiné osoby“.

90 Argumentace uváděná v bodech 83 a 84 tohoto rozsud.ku tedy spočívá na nesprávných premisách, a je tedy třeba ji odmítnout.

91 Stejně tak z toho plyne, že pokud výtka přebraná do bodu 85 tohoto rozsudku není nepřípustná pro nedostatek jasnosti, je ji třeba každopádně zamítnout, protože jde ruku v ruce s argumentací uvedenou v bodech 83 a 84 tohoto rozsudku.

92 Třetí část pátého žalobního důvodu je tedy třeba zamítnout.

Ke čtvrté části pátého důvodu, podle něhož domněnka odpovědnosti porušuje zásadu rovného zacházení

Argumentace účastníků řízení

93 Navrhovatelka uplatňuje porušení zásady rovného zacházení, protože Tribunál podle ní potvrdil, že s navrhovatelkou a ostatními mateřskými společnostmi uvedenými ve sporném rozhodnutí se nakládalo obdobně.

94 Podle Komise pouhá okolnost, že sporné rozhodnutí kromě odkazu na domněnku o kontrole vykonávané mateřskou společností nad svými 100 % dceřinými

společnostmi uvedlo navíc indicie ve vztahu k mateřské společnosti skupiny Akzo Nobel, neznamená, že se Komise nebo Tribunál dopustily diskriminace ve vztahu k navrhovatelce. To podle Komise prostě znamená, že indicie ve vztahu k přičítání odpovědnosti za porušení Akzo Nobel NV jsou „silnější", aniž to s sebou nese, že důkazy umožňující přičítat navrhovatelce odpovědnost za porušení ze strany společnosti Atofina jsou nedostatečné.

– Závěry Soudního dvora

95 Jak bylo připomenuto v bodě 63 tohoto rozsudku, navrhovatelka v projednávané věci nezpochybňuje ani legalitu domněnky o skutečném výkonu rozhodujícího vlivu uvedenou v bodech 56 a 57 tohoto rozsudku jako takovou, ani uplatnění obdobné domněnky v případě, kdy mateřská společnost vlastní 98 % jmění své dceřiné společnosti.

96 Z bodů 56, 57 a 80 této žaloby přitom plyne, že uplatňování domněnky o skutečném výkonu rozhodujícího vlivu nezávisí na předložení souboru dodatečných indicií vztahujících se ke skutečnému výkonu vlivu ze strany mateřské společnosti (v tomto smyslu viz rovněž rozsudek Akzo Nobel a další v. Komise, výše, bod 62).

97 Za těchto okolností pouhá okolnost, že Komise měla takové dodatečné indicie, pokud jde o některé mateřské společnosti, a nikoli o další, a zmínila je ve sporném rozhodnutí, není právním nedostatkem, který byl Tribunál povinen v napadeném rozsudku sankcionovat.

98 Z toho plyne, že čtvrtá část pátého důvodu, a tedy i tento důvod jako celek musejí být zamítnuty.

Ke druhému důvodu vycházejícímu z porušení práva na obhajobu vyplývajícího z nesprávného výkladu zásad ekvity a rovnosti zbraní

99 V rámci druhého důvodu navrhovatelka uplatňuje, že bod 64 napadeného rozsudku je stižen nesprávným právním posouzením, neboť Tribunál v něm porušuje zásadu rovnosti zbraní. Jak výslovně plyne z kasačního opravného prostředku samotného, tato část se tedy přidružuje k výtce uplatňované v rámci prvního důvodu předloženého Soudním dvoru, která je popsána v bodě 32 první odrážce tohoto rozsudku.

100 Druhý důvod se v podstatě skládá ze dvou částí, o kterých je třeba pojednat společně.

Argumentace účastníků řízení

101 První část vychází z porušení práva navrhovatelky na obhajobu od samé první fáze řízení.

102 Podle Elf Aquitaine upřel Tribunál z hlediska jejího práva na obhajobu veškerou hodnotu šetření vedeného před rozesláním oznámení námitek. Vytýká Tribunálu, že připustil, že zásada rovnosti zbraní byla dodržena, ačkoli navrhovatelka byla o podezřeních, která byla vůči ní shledána, informována poprvé při oznámení námitek.

103 Takové porušení práva navrhovatelky na obhajobu od samé první fáze správního řízení je podle ní nepřípustné ze tří důvodů.

– předně represivní povaha postihů spadajících do působnosti článku 101 SFEU neopravňuje Tribunál k závěru, že stačí, že záruky plynoucí z článku 6 EÚLP se uplatnily od rozeslání oznámení námitek, a nikoli v předběžné fázi šetření;

– dále podle navrhovatelky od počátku vyšetřování se zvýšenou naléhavostí platilo právo být informována a vyslechnuta, protože se na spáchání porušení nepodílela a o existenci porušení nevěděla do chvíle, kdy k němu došlo;

– Konečně, protože navrhovatelka nebyla upozorněna na šetření a teprve ve fázi oznámení námitek byla poprvé informována o podezřeních, která jsou vůči ní shledána, nebyla navrhovatelka s to přijmout opatření nutná k tomu, aby si užitečně připravila svou obhajobu. V tomto ohledu Tribunál nereagoval na argumenty rozvinuté navrhovatelkou v průběhu její řeči, podle nichž mohla během čtyř let šetření, které oznámení námitek předcházelo, nechat zaniknout možné důkazy o samostatnosti své dceřiné společnosti, což se nenapravitelně dotklo jejího práva na obhajobu.

104 Komise uplatňuje, že jelikož v projednávaném případu ve vztahu k navrhovatelce nepřikročila k vyšetřovacím úkonům, nebyla tedy povinna sdělovat jí svá podezření už při předběžném šetření

105 Kromě toho tvrdí Komise zejména to, že každopádně i za předpokladu, že k domnělému nedostatku, jehož se navrhovatelka dovolává, skutečně došlo, bylo by stejně ještě třeba zkoumat, zda má takový nedostatek takovou povahu, aby se v rámci sporného řízení konkrétně dotkl práva navrhovatelky na obhajobu. Možnost, aby se navrhovatelka pokoušela vyvrátit dotčenou domněnku nebo tvrdit, že tato domněnka se neuplatní, není přitom podle Komise v ničem dotčena tím, že se navrhovatelka o podezřeních, která jsou vůči ní shledána, dozvěděla teprve při přijetí oznámení námitek. Protože domnělý zánik důkazních prostředků o samostatnosti dceřiné společnosti během tohoto období byl podle Komise zmíněn teprve na jednání, je argument vycházející z této okolnosti nepřípustný. Kromě toho není takové tvrzení podepřeno žádnou indicií.

106 Druhá část druhého důvodu vychází z popření nutnosti nestranného šetření.

107 Navrhovatelka v tomto ohledu tvrdí, že Tribunál vyloučil samotnou nutnost toho, aby Komise vedla předběžné šetření nestranně.

108 Takové popření je podle názoru navrhovatelky nepřípustné, je-li nestranné šetření zaprvé předběžnou fází, o které se má za to, že je nezbytná k tomu, aby Komise mohla případně adresovat vyšetřovací úkon, jako je oznámení námitek.

109 Zadruhé tím, že popřel nutnost takového šetření, porušil Tribunál podle navrhovatelky požadavek, aby bylo šetření vedeno nestranně, požadavek, jehož nutnost plyne zejména ze zásady rovnosti zbraní. Svým postojem se Tribunál v rozporu s právem na spravedlivý proces a se zásadou rovnosti vzdal jakékoli kontroly nad nestranností šetření. Neexistence takové kontroly nestrannosti šetření vedeného Komisí ze strany

Tribunálu je podle navrhovatelky důsledkem toho, že Tribunál potvrdil uplatnění domněnky o odpovědnosti ve vztahu k navrhovatelce od samého začátku šetření, ba dokonce od chvíle, kdy bylo Komisi zcela poprvé oznámeno dotčené porušení.

110 V tomto ohledu navrhovatelka uplatňuje, že nutně neobjektivní povaha šetření vedeného ve vztahu k ní vyplývá z toho, že v rámci generálního ředitelství pro hospodářskou soutěž jsou soustředěny tři odlišné pravomoci, totiž pravomoc vyšetřovací, pravomoc stíhat protiprávní jednání a pravomoc rozhodovací. Podle navrhovatelky nelze takové soustředění pravomocí do rukou Komise připustit vzhledem k napříště jasně represivní povaze postihů spadajících do působnosti článku 101 SFEU.

111 Jde-li o Komisi, ta se domnívá, že navrhovatelce se nepodařilo prokázat, že Tribunál odmítl kontrolovat nestrannost jí vedeného šetření. Pokud jde o navrhovatelčinu argumentaci vycházející ze soustředění pravomocí v Komisi (viz bod 110 tohoto rozsudku), Komise primárně uplatňuje, že tato argumentace je nepřípustná, a podpůrně, že každopádně postrádá opodstatnění.

Závěry Soudního dvora

112 Podle ustálené judikatury a jak potvrzuje čl. 6 odst. 3 SEU, jsou základní práva nedílnou součástí obecných zásad práva, jejichž dodržování Soudní dvůr zajišťuje. Soudní dvůr opakovaně rozhodl, že dodržení práva na obhajobu při vedení správních řízení v oblasti politiky hospodářské soutěže představuje obecnou zásadu unijního

práva (viz zejména rozsudek ze dne 3. září 2009, Prym a Prym Consumer v. Komise, C-534/07 P, Sb. rozh. s. I-7415, bod 26 a citovaná judikatura).

113 Pokud jde o řízení na základě článku 81 ES, z judikatury plyne, že správní řízení před Komisí se dělí na dvě rozdílné a po sobě následující fáze, z nichž každá odpovídá vlastní vnitřní logice, totiž jednak fázi předběžného šetření, jednak kontradiktorní fázi. Fáze předběžného šetření, která trvá až do oznámení námitek, má Komisi umožnit shromáždit všechny relevantní skutečnosti potvrzující či nikoli existenci protiprávních jednání porušujících pravidla hospodářské soutěže a zaujmout první stanovisko, pokud jde o směřování řízení a o způsob, jak by mělo dále probíhat. Co se týče kontradiktorní fáze, která trvá od oznámení námitek do přijetí konečného rozhodnutí, má Komisi umožnit, aby se s konečnou platností vyslovila k vytýkanému protiprávnímu jednání (viz v tomto smyslu zejména rozsudky ze dne 15. října 2002, Limburgse Vinyl Maatschappij a další v. Komise, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P až C-252/99 P a C-254/99 P, Recueil, s. I-8375, body 181 až 183, a Prym a Prym Consumer v. Komise, výše, bod 27).

114 Co se týče fáze předběžného šetření, Soudní dvůr upřesnil, že tato fáze začíná běžet od data, kdy Komise při výkonu pravomocí, které jí svěřil unijní zákonodárce, přijme opatření, která zahrnují výtku, že došlo k protiprávnímu jednání, a která mají významné dopady na situaci podezřelých entit (viz rozsudky ze dne 15. října 2002, Limburgse Vinyl Maatschappij a další v. Komise, výše, bod 182, a ze dne 21. září 2006, Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied v. Komise, C-105/04 P, Sb. rozh. s. I-8725, bod 38).

115 Teprve na počátku správní kontradiktorní fáze je dotčená entita prostřednictvím oznámení námitek informována o všech podstatných skutečnostech, o které se Komise v této fázi řízení opírá. V důsledku toho může dotčený podnik plně uplatnit své právo na obhajobu až po zaslání uvedeného oznámení (viz v tomto smyslu rozsudky Limburgse Vinyl Maatschappij a další v. Komise, výše, body 315 a 316; Nederlandse

Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied v. Komise, výše, bod 47, a ze dne 25. ledna 2007, Dalmine v. Komise, C-407/04 P, Sb. rozh. s. I-829, bod 59).

116 Vyšetřovací opatření přijatá Komisí během fáze předběžného šetření, zejména kontroly a žádosti o informace, mohou v určitých situacích ze své podstaty zahrnovat výtku porušení unijních pravidel v oblasti hospodářské soutěže a mohou mít významné dopady na situaci dotčených entit.

117 Je proto třeba zabránit tomu, aby během této fáze správního řízení mohlo být právo na obhajobu nezhojitelně ohroženo, mohou-li být přijatá vyšetřovací opatření rozhodná, jde-li o stanovení důkazů o protiprávní povaze jednání podniků, která mohou založit jejich odpovědnost (viz v tomto smyslu rozsudky ze dne 21. září 1989, Hoechst v. Komise, 46/87 a 227/88, Recueil, s. 2859, bod 15, a ze dne 7. ledna 2004, Aalborg Portland a další v. Komise, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P a C-219/00 P, Recueil, s. 123, bod 63).

118 Pokud jde o dodržení přiměřené délky, Soudní dvůr v podstatě rozhodl, že posuzování příčiny případných překážek účinnému výkonu práva na obhajobu se nesmí omezit na kontradiktorní fázi správního řízení, nýbrž musí se vztahovat na toto řízení jako celek s ohledem na celou dobu jeho trvání (viz v tomto smyslu rozsudky Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied v. Komise, výše, body 49 a 50, a ze dne 21. září 2006, Technische Unie v. Komise, C-113/04 P, Sb. rozh. s. I-8831, body 54 a 55).

119 Obdobné úvahy se týkají toho, zda a v jakém rozsahu je Komise již ve fázi předběžného šetření povinna dotčené entitě poskytnout určité informace o předmětu a cíli šetření, které této entitě umožní zachovat účinnost její obhajoby v rámci kontradiktorní fáze.

120 Tím však nemá být řečeno, že Komise je od prvního opatření, které ve vztahu k dotčené entitě přijme, za všech okolností povinna tuto entitu upozornit na samotnou možnost vyšetřovacích opatření nebo stíhání opírajících se o unijní právo hospodářské soutěže, a to zejména pokud by takovým upozorněním byla nepatřičně ohrožena účinnost Komisí vedeného šetření (viz v tomto smyslu rozsudek Dalmine v. Komise, výše, bod 60).

121 Soudní dvůr mimoto již rozhodl, že zásada osobní odpovědnosti nebrání tomu, aby Komise zamýšlela nejdříve sankcionovat společnost, která je pachatelem porušení pravidel hospodářské soutěže, před tím, než přezkoumá, zda může být případně protiprávní jednání přičteno mateřské společnosti (viz rozsudek ze dne 24. září 2009, Erste Group Bank a další v. Komise, C-125/07 P, C-133/07 P, C-135/07 P a C-137/07 P, Sb. rozh. s. I-8681, bod 82).

122 Tudíž potud, pokud ten, komu je určeno oznámení námitek, je s to dát během kontradiktorního správního řízení užitečně seznámit se svým stanoviskem k reálnosti a relevanci skutečností a okolností, které Komise tvrdí, není Komise v rozporu s tím, co tvrdí navrhovatelka, v zásadě povinna tomuto adresátu adresovat vyšetřovací opatření předtím, než dojde k odeslání oznámení námitek.

123 Tento závěr nelze v projednávané věci zpochybnit argumenty uvedenými v bodech 109 a 110 tohoto rozsudku.

124 Argument obsažený v bodě 110 tohoto rozsudku je tak třeba považovat za nepřípustný, a to z týchž důvodů, jaké jsou obsaženy v bodech 35 a 51 tohoto rozsudku.

125 Stejně tak pokud jde o argumentaci popsanou v bodě 109 tohoto rozsudku, je sice pravda, že ze spisu předloženého Tribunálu plyne, že navrhovatelka před ním poukazovala na to, že nedošlo k přijetí žádného opatření, které by souviselo s předběžným šetřením a přímo se vztahovalo k ní, neplyne z toho však, že navrhovatelka se u Tribunálu domáhala sankcionování domněle nestranné povahy šetření věci ze strany Komise nebo uvedené neexistence vyšetřovacího opatření jako takového.

126 Z toho plyne, že argumentace popsaná v uvedeném bodě 109 musí být podle judikatury uvedené v bodě 35 tohoto rozsudku odmítnuta jako nepřípustná.

127 Co se týče argumentu popsaného v první odrážce bodu 103 tohoto rozsudku, stačí uvést, že tento argument se vztahuje k úvaze, kterou Tribunál v napadeném rozsudku nevyslovil nebo jí nepopřál sluchu, takže je třeba ji odmítnout.

128 Pokud jde dále o argumentaci uvedenou ve druhé odrážce bodu 103 tohoto rozsudku, z bodů 88 a 121 tohoto rozsudku plyne, že osobní odpovědnost nebrání tomu, aby Komise poté co nejprve zvažovala sankcionovat společnost, která je pachatelem porušení pravidel hospodářské soutěže, zkoumala, zda porušení nelze případně přičítat mateřské společnosti.

129 Pokud jde konečně o argumentaci uvedenou ve třetí odrážce bodu 103 tohoto rozsudku, i za předpokladu, že je bez ohledu na judikaturu uvedenou v bodě 35 tohoto rozsudku přípustná, pokud vychází z rozšíření žalobního důvodu uvedeného v prvostupňové žalobě při jednání před Tribunálem, stačí konstatovat, že jde o pouhá tvrzení, která nejsou podepřena žádným konkrétním důkazním prostředkem.

130 Tato obecná, abstraktní a nezevrubná argumentace nemá konečně takovou povahu, aby v projednávané věci prokázala, že k porušení práva na obhajobu, které musí být zkoumáno v závislosti na konkrétních okolnostech každého projednávaného případu, skutečně došlo (viz *per analogiam* rozsudek Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied v. Komise, výše, body 52 až 61).

131 S ohledem na výše uvedené je třeba druhý důvod zamítnout.

Ke třetímu důvodu vycházejícímu z nesprávného právního posouzení v souvislosti s povinností uvést odvodnění

K první části třetího důvodu vycházející z nesprávného právního posouzení, pokud jde o pojem odůvodnění, a z věcné nepřesnosti zjištění Tribunálu, pokud Tribunál považoval stručné odůvodnění sporného rozhodnutí za dostačující

– Argumentace účastníků řízení

132 V rámci první části třetího důvodu navrhovatelka primárně uplatňuje, že Tribunál se nesprávně opíral o mylné pojetí povinnosti uvést odůvodnění.

133 Elf Aquitaine se domnívá, že Tribunál měl konstatovat, že odůvodnění sporného rozhodnutí týkající se přičtení dotčeného porušení této společnosti nedostačuje k tomu, aby Elf Aquitaine mohla seznat, zda je toto rozhodnutí opodstatněné, nebo zda je případně stiženo věcnými nebo formálními vadami.

134 V rozporu s tím, co Tribunál rozhodl v bodech 81, 82 a 89 napadeného rozsudku, nestačí v projednávané věci podle navrhovatelky, že ze sporného rozhodnutí může vyrozumět prostě to, že Komise jí vytýká, že vykonává rozhodující vliv na obchodní politiku společnosti Atofina. Protože sporné rozhodnutí není naopak na rozdíl od oznámení námitek přípravným aktem, jeho odůvodnění mělo být dostatečně přesné, aby navrhovatelce zaprvé umožnilo seznat, z jakých důvodů bylo toto rozhodnutí přijato, a posoudit jeho argumentaci, aby se mohla rozhodnout, zda podá žalobu nebo nikoli, a zadruhé aby umožnilo Tribunálu vykonávat kontrolu nad legalitou, kdyby mu bylo sporné rozhodnutí předloženo.

135 Podle Elf Aquitaine mělo být totiž toto odůvodnění přesnější, protože: i) navrhovatelka nebyla upozorněna, že je proti ní vedeno stíhání, dokud neobdržela oznámení námitek; ii) toto stíhání se opíralo výlučně o domněnku odpovědnosti, která nebyla podepřena tou nejmenší konkrétní skutkovou okolností a která se ukázala jako nevyvratitelná; iii) Komise se vzdálila od své obvyklé rozhodovací praxe, a iv) sporné rozhodnutí vedlo ke zpochybnění několika navrhovatelčiných základních práv.

136 Pokud jde o třetí argument vypočítaný v předchozím bodě iii) tohoto rozsudku, navrhovatelka zejména uplatňuje, že Komise v pětistém sedmdesátém čtvrtém bodě svého rozhodnutí ze dne 1. října 2008 týkajícího se řízení podle článku 81 Smlouvy o založení Evropského společenství a článku 53 Dohody o EHP (Věc COMP/C.39181 – Svíčkové vosky) (souhrn zveřejněn v Úř. věst. 2009 C 295, s. 17) uznala, že sporné rozhodnutí znamená rozchod s její předchozí rozhodovací praxí, a to zejména ve vztahu

k navrhovatelce. V tomto ohledu navrhovatelka odkazuje rovněž na rozhodnutí o organických peroxidech (citované v bodě 22 tohoto rozsudku), v němž za okolností velmi podobných okolnostem projednávané věci, neshledala, že by jí byla adresována jakákoli výtka z utajovaného jednání její dceřiné společnosti Atofina.

137 Elf Aquitaine zadruhé uplatňuje, že konstatování Tribunálu o dostatečnosti odůvodnění sporného rozhodnutí se opírá o věcně nepřesná faktická zjištění, protože toto odůvodnění je nejen stručné, ale podle navrhovatelky i nedostatečné, ba dokonce zcela chybí.

138 Sporné rozhodnutí zaprvé neobsahuje reakci na některé konkrétní argumenty vznesené v návaznosti na oznámení námitek.

139 Komise se ve sporném rozhodnutí zadruhé spokojila s obecným a nedostatečně specifickým odmítnutím navrhovatelčiných ostatních argumentů *en bloc* a bez vysvětlení. Komise na příklad neuvedla, které z dokumentů, které jí byly předloženy, poskytují z jejího pohledu „pouhý obecný obraz o obchodním řízení".

140 Podle navrhovatelky měl proto Tribunál sporné rozhodnutí zrušit pro nedostatečné odůvodnění.

141 Komise se předně domnívá, že tuto část je třeba prohlásit za nepřípustnou, jelikož přesně neuvádí, které části napadeného rozsudku kritizuje, ani právní argumenty, kterých se na podporu této části dovolává.

142 Dále tvrdí, že judikatura i rozhodovací praxe Komise v oblasti odpovědnosti mateřských společností byly dobře známy od okamžiku zahájení řízení, které vedlo ke spornému rozhodnutí.

143 I když se podle Komise nezdá, že by z hlediska relevantních skutečností mezi řízením, které vedlo ke spornému rozhodnutí, a řízením, jehož výsledkem bylo rozhodnutí o organických peroxidech, existovaly významné objektivní rozdíly, rozdíl v přístupu Komise ve sporném rozhodnutí by bylo možné vysvětlit zaprvé tím, že mezi datem oznámení námitek souvisejících s rozhodnutím o organických peroxidech a datem oznámení námitek souvisejících se sporným rozhodnutím stojí rozsudek Tribunálu ze dne 30. září 2003, Michelin v. Komise (T-203/01, Recueil, s. II-4071), a zadruhé změnou přístupu ze strany Komise okolo let 2002 a 2003.

Závěry Soudního dvora

144 Podle ustálené judikatury z článku 256 SFEU, čl. 58 prvního pododstavce statutu Soudního dvora Evropské unie a čl. 112 odst. 1 písm. c) jednacího řádu vyplývá, že kasační opravný prostředek musí přesným způsobem uvádět kritizované části rozsudku, jehož zrušení se navrhovatel domáhá, jakož i právní argumenty, které tento návrh podporují specifickým způsobem (viz zejména rozsudek ze dne 1. července 2010, Knauf Gips v. Komise, C-407/08 P, Sb. rozh. s. I-6375, bod 43, a citovaná judikatura).

145 V rozporu s tvrzením Komise uvedeným v bodě 141 tohoto rozsudku splňuje tato část požadavky této judikatury a je přípustná.

146 Meritorně je třeba předně připomenout, že povinnost uvést odůvodnění zakotvená v článku 253 ES je podstatnou formální náležitostí, kterou je třeba odlišovat od otázky opodstatněnosti odůvodnění, která zapadá do rámce meritorní legality sporného aktu (viz rozsudky ze dne 2. dubna 1998, Komise v. Sytraval a Brink's France, C-367/95 P, Recueil, s. I-1719, bod 67, a ze dne 22. března 2001, Francie v. Komise, C-17/99, Recueil, s. I-2481, bod 35).

147 Z tohoto hlediska musí být odůvodnění požadované článkem 253 ES přizpůsobeno povaze dotčeného aktu a musí z něj jasně a jednoznačně vyplývat úvahy orgánu, jenž akt vydal, tak, aby se dotčené osoby mohly seznámit s důvody, které vedly k přijetí opatření, a aby mohl příslušný soud vykonávat svůj přezkum (viz výše uvedené rozsudky Francie v. Komise, bod 35 a Deutsche Telekom v. Komise, bod 130).

148 V rámci individuálních rozhodnutí tak z ustálené judikatury plyne, že účelem povinnosti odůvodnit individuální rozhodnutí je vedle umožnění soudního přezkumu poskytnout dotčené osobě dostatek údajů, aby seznala, zda je rozhodnutí případně postiženo vadou, která umožňuje zpochybnit jeho platnost (viz v tomto smyslu rozsudky ze dne 2. října 2003, Corus UK v. Komise, C-199/99 P, Recueil, s. I-11177, bod 145, a ze dne 28. června 2005, Dansk Rørindustri a další v. Komise, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P až C-208/02 P a C-213/02 P, Sb. rozh. s. I-5425, bod 462).

149 Odůvodnění tedy musí být dotčené osobě v zásadě sděleno současně s rozhodnutím, jímž je zkrácena na svých právech. Chybějící odůvodnění nemůže být zhojeno skutečností, že se dotčená osoba dozví důvody rozhodnutí v průběhu řízení před unijními orgány (viz rozsudky ze dne 26. listopadu 1981, Michel v. Parlament, 195/80, Recueil, s. 2861, bod 22; ze dne 26. září 2002, Španělsko v. Komise, C-351/98, Recueil, s. I-8031, bod 84; ze dne 29. dubna 2004, IPK-München a Komise, C-199/01 P a C-200/01 P, Sb. rozh. s. I-4627, bod 66, a Dansk Rørindustri a další v. Komise, výše, bod 463).

150 Podle ustálené judikatury musí být požadavek odůvodnění posuzován v závislosti na okolnostech projednávaného případu, zejména v závislosti na obsahu aktu, povaze dovolávaných důvodů a zájmu, který mohou mít osoby, kterým je akt určen, nebo jiné osoby, kterých se akt bezprostředně a osobně dotýká, na získání těchto vysvětlení. Není požadováno, aby odůvodnění upřesňovalo všechny relevantní skutkové a právní okolnosti, jelikož otázka, zda odůvodnění aktu splňuje požadavky článku 253 ES, musí být posuzována nejen s ohledem na jeho znění, ale také na jeho celkové souvislosti, jakož i na všechna právní pravidla upravující dotčenou oblast (viz zejména rozsudky ze dne 2. dubna 1998, Komise v. Sytraval a Brink's France, C-367/95 P, výše, bod 63, ze dne 10. července 2008, Bertelsmann a Sony Corporation of America v. Impala, C-413/06 P, Sb. rozh. s. I-4951, body 166 a 178, a Deutsche Telekom v. Komise, výše, bod 131).

151 Z judikatury rovněž plyne, že odůvodnění určitého aktu však musí být logické a především nesmí vykazovat vnitřní rozpor, který by bránil řádnému pochopení důvodů, ze kterých tento akt vychází (*per analogiam* viz Bertelsmann a Sony Corporation of America v. Impala, výše, bod 169 a citovaná judikatura).

152 Pokud je rozhodnutí týkající se řízení o použití unijních norem v oblasti práva hospodářské soutěže určeno více osobám a řeší otázku přičitatelnosti protiprávního jednání, jako je tomu v projednávaném případě, musí obsahovat dostatečné odůvodnění ve vztahu ke každé z osob, jimž je určeno, a zejména ve vztahu k těm z nich, které podle uvedeného rozhodnutí musejí nést odpovědnost za uvedené protiprávní jednání. Takové rozhodnutí tak musí ohledně mateřské společnosti, jež je činěna odpovědnou za protiprávní jednání své dceřiné společnosti, obsahovat podrobný popis důvodů, které mohou odůvodnit přičitatelnost protiprávního jednání této společnosti (*per analogiam* viz rozsudek ze dne 2. října 2003, Aristrain v. Komise, C-196/99 P, Recueil, s. I-11005, body 93 až 101).

153 Pokud jde konkrétně o rozhodnutí Komise, jež se ve vztahu k určitým adresátům opírá výlučně o domněnku o skutečném výkonu rozhodujícího vlivu, je třeba konstatovat, že Komise je každopádně – s rizikem, že se tato domněnka stane fakticky

nevyvratitelnou – povinna uvést odpovídajícím způsobem těmto adresátům, z jakých důvodů k vyvrácení uvedené domněnky uplatněné skutkové i právní okolnosti nestačily. Povinnost Komise odůvodňovat svá rozhodnutí v tomto ohledu plyne zejména z nevyvratitelnosti uvedené domněnky, jejíž vyvrácení by od dotčených osob vyžadovalo, aby podaly důkaz o hospodářských, organizačních a právních vztazích mezi dotčenými společnostmi.

154 Je třeba připomenout, že Komise není nicméně v takovém kontextu povinna zaujmout postoj k těm skutečnostem, které jsou zjevně irelevantní nebo nemají žádný nebo mají jednoznačně druhořadý význam (*per analogiam* viz rozsudky Komise v. Sytraval a Brink's France, výše, bod 64; ze dne 1. července 2008, Chronopost a La Poste v. UFEX a další, C-341/06 P a C-342/06 P, Sb. rozh. s. I-4777, bod 89, a Bertelsmann a Sony Corporation of America v. Impala, výše, bod 167).

155 Kromě toho z judikatury vyplývá, že ačkoli rozhodnutí Komise navazující na ustálenou rozhodovací praxi lze odůvodnit souhrnně, zejména odkazem na danou praxi, v rozhodnutí jdoucím významně nad rámec dřívějších rozhodnutí přísluší Komisi výslovně rozvinout své úvahy (viz zejména rozsudek ze dne 26. listopadu 1975, Groupement des fabricants de papiers peints de Belgique a další v. Komise, 73/74, Recueil, s. 1491, bod 31, jakož i ze dne 11. prosince 2008, Komise v. Département du Loiret, C-295/07 P, Sb. rozh. s. I-9363, bod 44).

156 V rámci této části třetího důvodu navrhovatelka tvrdí, že Tribunál měl postihnout nedostatečnost odůvodnění, jíž je sporné rozhodnutí stiženo, pokud se týká navrhovatelky.

157 Jak plyne z bodu 87 napadeného rozsudku a částí spisu předloženého Tribunálu, argumenty vznesené navrhovatelkou v reakci na oznámení výtek za účelem vyvrácení domněnky uplatněné Komisí jsou stručně vypočítány v bodě dvě stě padesát sedm

sporného rozhodnutí. Zaujetí postoje Komise k těmto okolnostem je obsaženo v bodech dvě stě padesát osm až dvě stě šedesát jedna tohoto rozhodnutí.

158 Z hlediska těchto bodů Tribunál poté, co v bodě 85 napadeného rozsudku uvedl podstatnou část bodu dvě stě padesát osm uvedeného rozhodnutí, konstatoval v bodě následujícím, že „ač Komise výslovně potvrdila [v uvedeném bodě], že vlastnictví 98 % jmění stačí k tomu, aby byla odpovědnost za činy společnosti Atofina přičtena společnosti Elf Aquitaine, upřesnila nicméně v další části uvedeného bodu, že důkazy předložené navrhovatelkou neumožňují tuto domněnku vyvrátit".

159 Je-li pravda, že v bodech dvě stě padesát devět až dvě stě šedesát jedna sporného rozhodnutí Komise reaguje na některé argumenty, které před ní navrhovatelka vznesla, nic to nemění na tom, že tyto body nereagují na několik dalších argumentů, ve vztahu ke kterým je jediným zaujetím postoje obsaženým ve sporném rozhodnutí bod dvě stě padesát osm. V souladu s judikaturou uvedenou v bodech 54 až 58 tohoto rozsudku se tyto argumenty týkaly zejména hospodářských, organizačních a právních aspektů s cílem prokázat, že v době relevantních skutkových okolností společnost Atofina vymezovala své jednání na trhu samostatně a převážně neuplatňovala pokyny, které jí udělovala její mateřská společnost.

160 Jde v podstatě o následující argumenty:

– Elf Aquitaine je „ryzí holding" bez provozních funkcí v rámci skupiny, která se vyznačuje decentralizovaným řízením svých dceřiných společností;

– řízení činnosti společnosti Atofina na trhu nezáviselo na pokynech od Elf Aquitaine;

– Atofina neinformovala Elf Aquitaine o své činnosti na trhu;

– Atofina byla oprávněna uzavírat smlouvy bez předchozího souhlasu Elf Aquitaine;

– Atofina měla ve vztahu k Elf Aquitaine finanční samostatnost;

– Atofina vždy vymezovala svou právní strategii samostatně, a

– vnímání třetích osob.

161 Jak plyne z bodů 150 a 154 tohoto rozsudku a jak to uvádí Tribunál v bodě 90 napadeného rozsudku, není Komise nutně povinna zaujímat postoj ke všem argumentům, kterých se před ní dotčené osoby dovolávají.

162 Z bodu 150 tohoto rozsudku však plyne i to, že požadavek odůvodnění musí být posuzován v závislosti na okolnostech projednávaného případu.

163 Podle navrhovatelky se sporné rozhodnutí a řízení, do něhož toto rozhodnutí spadá, vyznačují především tou okolností, že uvedené rozhodnutí zejména tím, že se ve vztahu k navrhovatelce opírá výlučně o domněnku odpovědnosti za činnost její dceřiné společnosti, aniž přináší dodatečné důkazy směřující k prokázání zasahování do obchodního chování její dceřiné společnosti, se vzdálilo od obvyklé rozhodovací praxe Komise.

164 V tomto ohledu Komise tvrdí, že judikatura a její rozhodovací praxe v oblasti odpovědnosti mateřských společností byly dobře známy od zahájení řízení, které vedlo ke spornému rozhodnutí. Ve svých písemnostech však uvádí, že „praxe Komise, pokud jde o využívání domněnky založené na vlastnictví veškerého jmění, nebyla vždy shodná". Mimoto potvrzuje-li Komise, že se „okolo let 2002–2003" rozhodla uplatňovat takovou domněnku soustavněji, neodkazuje na žádné rozhodnutí ani jiný dokument, ze kterého by taková změny přístupu plynula. Kromě toho se přímo nezabývá tvrzením navrhovatelky, že bod pět set sedmdesát čtyři rozhodnutí ze dne 1. října 2008 citovaného v bodě 136 tohoto rozsudku uznal, že sporné rozhodnutí znamená rozchod s předchozí rozhodovací prací, a to zejména ve vztahu k navrhovatelce.

165 V projednávané věci je každopádně nesporné, jak plyne zejména z bodů 136 a 143 tohoto rozsudku, že v rozhodnutí o organických peroxidech navrhovatelce nebyla uložena společně a nerozdílně s její dceřinou společností pokuta související s porušením ze strany této dceřiné společnosti, i když se jeví, že přinejmenším z hlediska navrhovatelky neexistují objektivní rozdíly ve vztazích mezi ní a její dceřinou společností v obou případech.

166 Sporné rozhodnutí a řízení, do kterého spadá, se mimoto vyznačují těmito rysy:

– ukládá-li se pokuta související s porušením ze strany společnosti Atofina společně a nerozdílně této společnosti i navrhovatelce, užívá se za účelem výpočtu výchozí výše pokuty vyšší koeficient, takže konečná výše této pokuty může být mnohem vyšší než v případě, kdy by pokuta byla uložena pouze dceřiné společnosti;

– pokuta se navrhovatelce ukládá pouze na základě „domněnky, že společnost Elf Aquitaine odpovídá za skutky své dceřiné společnosti Atofina", tedy domněnky, která není z hlediska uplatňování nutně shodná s domněnkou o skutečném výkonu rozhodujícího vlivu uvedenou bodech 56 a 57 tohoto rozsudku;

– jak plyne z té části tohoto rozsudku, která pojednává o druhém důvodu, navrhovatelka byla formálně upozorněna na možnost, že jí bude přičtena odpovědnost za porušení ze strany její dceřiné společnosti, teprve ve fázi oznámení námitek, neboli čtyři roky po zahájení šetření ze strany Komise;

– v reakci na oznámení námitek navrhovatelka, jak plyne ze spisu před Tribunálem, předložila celou sérii argumentů, přičemž se opírala zejména o unijní judikaturu, rozhodovací praxi Komise a o některé dokumenty připojené v příloze.

167 Za těchto okolností, jak plyne z bodů 146 až 155 tohoto rozsudku a zejména z jeho bodů 148, 152, 153 a 155, bylo na Tribunálu, aby s ohledem na veškeré okolnosti

projednávané věci a zejména na změnu přístupu – v tomto řízení nezpochybňovanou – ve vztahu k navrhovatelce mezi rozhodnutím o organických peroxidech a sporným rozhodnutím věnoval zvláštní pozornost tomu, zda toto posledně zmíněné rozhodnutí obsahuje zevrubný souhrn důvodů, pro které měla Komise za to, že důkazy předložené navrhovatelkou nestačí k vyvrácení domněnky v tomto rozhodnutí uplatněné.

168 Jak přitom plyne z bodu 85 napadeného rozsudku, bod dvě stě padesát osm sporného rozhodnutí, který jediný obsahuje zaujetí postoje Komise odpovídající argumentům vypočítaným v bodě 160 napadeného rozsudku, spočívá pouze v sérii pouhých tvrzení a negací, které se opakují a nejsou vůbec zevrubné. V konkrétních okolnostech projednávané věci při neexistenci dodatečných upřesnění nemá tato série tvrzení a negací takovou povahu, aby dotčeným osobám umožnila seznat odůvodnění přijatého opatření ani aby příslušnému soudu umožnila provádět kontrolu. Na příklad kvůli formulaci uvedeného bodu se jeví jako velmi obtížné, ba nemožné seznat zejména to, zda soubor indicií předložený navrhovatelkou s cílem vyvrátit domněnku, kterou ve vztahu k ní uplatnila Komise, byl zamítnut proto, že toto přesvědčení nevyvrátil, nebo proto, že z pohledu Komise stačila k přičtení odpovědnosti za činnost společnosti Atofina navrhovatelce pouhá okolnost, že navrhovatelka vlastní 98 % jmění ve společnosti Atofina, ať jsou indicie poskytnuté navrhovatelkou v reakci na oznámení námitek jakékoli.

169 Uvedený bod dvě stě padesát osm sporného rozhodnutí proto nelze vykládat jako právně dostatečné odůvodnění postoje Komise k vícero zevrubným argumentům navrhovatelky.

170 Vzhledem k výše uvedenému nezbývá než konstatovat, že za konkrétních okolností projednávané věci se Tribunál s ohledem na judikaturu uvedenou v bodech 147 až 155 tohoto rozsudku dopustil nesprávného právního posouzení, když měl v bodě 91

napadeného rozsudku za to, že sporné rozhodnutí je v souladu s článkem 253 ES, a nesankcionoval nedostatek odůvodnění, jimž je sporné rozhodnutí stiženo, pokud jde o pokutu uloženou navrhovatelce.

171 Z toho plyne, že první část třetího důvodu je opodstatněná.

Ke druhé části třetího důvodu a ke čtvrtému a šestému důvodu

172 Druhá část třetího důvodu vychází převážně z nesrozumitelnosti a argumentace kruhem některých prvků v odůvodnění Tribunálu.

173 V rámci svého čtvrtého důvodu navrhovatelka uplatňuje, že v bodech 160 a násl. napadeného rozsudku překročil Tribunál meze kontroly legality, kterou provádí, když svým vlastním odůvodněním nahradil nedostatečné odůvodnění Komise.

174 Jak plyne z bodu 27 tohoto rozsudku, šestý důvod je uváděn podpůrně.

175 S ohledem na odpověď na první část třetího důvodu není třeba zkoumat jeho druhou část třetího důvodu ani čtvrtý a šestý důvod.

176 S ohledem na všechny výše uvedené úvahy je třeba kasačnímu opravnému prostředku vyhovět a napadený rozsudek zrušit.

K žalobě před Tribunálem

177 Podle čl. 61 prvního pododstavce druhé věty statutu Soudního dvora Evropské unie může Soudní dvůr, je-li kasační opravný prostředek odůvodněný, v případě, že zruší rozhodnutí Tribunálu, vydat sám konečné rozhodnutí ve věci, pokud to soudní řízení dovoluje. V projednávané věci tomu tak je.

178 Jak plyne z bodu 9 tohoto rozsudku, druhý důvod uplatňovaný před Tribunálem vychází z nedostatečného odůvodnění. V rámci tohoto důvodu navrhovatelka v podstatě uplatňuje nedostatečné odůvodnění, jímž je stiženo sporné rozhodnutí, pokud jí přičítá odpovědnost za protiprávní jednání její dceřiné společnosti pouze na základě míry, v jaké vlastní jmění této dceřiné společnosti, a to bez dalšího vysvětlení.

179 S ohledem na vývody obsažené v bodech 144 až 171 tohoto rozsudku v rámci první části třetího důvodu kasačního opravného prostředku, je třeba uvedený druhý důvod uplatněný před Tribunálem považovat za neopodstatněný.

180 Sporné rozhodnutí je tedy třeba zrušit, pokud bez odůvodnění odpovídajícího konkrétním okolnostem projednávaného případu přičítá dotčené porušení navrhovatelce a ukládá jí pokutu.

181 Za těchto okolností není třeba se ostatními žalobními důvody před Tribunálem zabývat.

K nákladům řízení

182 Článek 122 první pododstavec jednacího řádu stanoví, že není-li kasační opravný prostředek opodstatněný nebo je-li opodstatněný a Soudní dvůr vydá sám konečné rozhodnutí ve věci, rozhodne o nákladech řízení.

183 Podle článku 69 odst. 2 téhož jednacího řádu, který se na řízení o kasačním opravném prostředku použije na základě článku 118 tohoto jednacího řádu, se účastníku řízení, který neměl úspěch ve věci, uloží náhrada nákladů řízení, pokud to účastník řízení, který měl ve věci úspěch, navrhl. Článek 69 odst. 3 první pododstavec téhož jednacího řádu však stanoví, že Soudní dvůr může rozdělit náklady nebo rozhodnout, že každý z účastníků řízení ponese vlastní náklady, pokud každý účastník měl ve věci částečně úspěch i neúspěch nebo pokud jsou k tomu dány výjimečné důvody.

184 Jelikož jak navrhovatelka, tak Komise neměly ve věci částečně úspěch, je třeba rozhodnout, že ponesou vlastní náklady spojené s tímto řízením.

185 Naopak pokud jde o náklady související s řízením v prvním stupni, protože Komise s konečnou platností neměla ve věci úspěch a navrhovatelka požádala o náhradu nákladů řízení, je třeba Komisi uložit náhradu nákladů řízení v prvním stupni.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (druhý senát) rozhodl takto:

1) **Rozsudek Soudu prvního stupně Evropských společenství ze dne 30. září 2009, Elf Aquitaine v. Komise (T-174/05), se zrušuje.**

2) **Rozhodnutí Komise K (2004) 4876 v konečném znění ze dne 19. ledna 2005, ze dne v řízení podle článku 81 [ES] a článku 53 Dohody o EHP (věc COMP/E-1/37.773 – MCAA) se zrušuje v tom rozsahu, v jakém společnosti Elf Aquitaine SA přičítá dotčené porušení a ukládá jí pokutu.**

3) **Elf Aquitaine SA a Evropská komise ponesou vlastní náklady související s tímto řízením o kasačním opravném prostředku.**

4) **Evropská komise nahradí náklady z prvního stupně.**

Podpisy.